

bitig

**MSKÜ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ**

bitig

**MSKU Journal of Faculty
of Letters and Humanities**

Sorumlu Yazar

Corresponding Author

Dr. Öğr. Üyesi

Cenk BERKANT

Adres: Muğla Sıtkı Koçman

Üniversitesi, Edebiyat

Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü

e-posta:

cenkberkant@mu.edu.tr

000-0002-5443-5099

Gönderim Tarihi /Received

07.11.2021

Kabul Tarihi /Accepted

03.12.2021

Atıf /Citation

Berkant, Cenk (2021),

“Erciyes’in Unutulmuş Ressamı

Halit Doral”, *bitig Edebiyat*

Fakültesi Dergisi, C. 1. S. 2, s.

415-432.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Research Article

Erciyes’in Unutulmuş Ressamı Halit Doral

The Forgotten Painter of Erciyes Halit Doral

Öz

1906 İstanbul doğumlu Halit Doral, orta eğitimini tamamladıktan sonra 1926 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'nin önce mimarlık bölümüne kaydolmuş, ardından gerçek tutkusu olan resim bölümüne geçiş yapmıştır. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin resim bölümündeki ilk yılında Hikmet Onat ve İbrahim Çallı atölyelerinde eğitim alan sanatçı, 1927 yılından itibaren Namık İsmail atölyesine geçerek eğitimine burada devam etmiştir. Namık İsmail atölyesinde asistanlık da yapmıştır. Aynı zamanda Alman Profesör Weber'in Dekoratif Sanatlar atölyesinde de eğitim almıştır. Mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'ne kaydolmuş fakat askerlik sebebiyle bu eğitimini tamamlayamamıştır. Askerlik dönüşü kısa bir süre Topkapı Müzesi'nde çalıştıktan sonra Kayseri Müzesi Müdürlüğü'ne atanmıştır. Resim çalışmalarını ve müze müdürlüğünü bir arada yürütmüştür. Sanat yaşamı boyunca çeşitli tarzlarda eserler veren sanatçı kariyerinin erken evrelerinde Fransız izlenimci ressam Renoir ve İspanyol Kübist ressam Picasso'dan esinlenmiştir. Geç dönemlerinde soyut çalışmalar yapmıştır. 1934 yılında İnkılap, 1935'te Galatasaray, 1939'dan itibaren Devlet Resim Sergilerine, 1954'te Yapı Kredi Bankası'nın açtığı yarışmaya, 1956'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Vilayetler Sergisi'ne, 1969'da da Ankara Ressamları Karma Sergisi'ne katılmıştır. İlk retrospektif sergisini 17 Mart 1970'te Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde açmıştır. Kayseri Müze Müdürlüğü görevi sırasında 1947 yılında Kayseri Halkevi'nde kentteki ilk resim kursunu düzenlemiştir. 1960 yılında ise Kayseri Güzel Sanatlar Derneği'ni kurmuştur. 1968 yılında Kayseri Müze Müdürlüğü görevinden emekliye ayrılan Halit Doral 1976'da hayata veda etmiştir. Bu çalışmamızda henüz bir biyografisi dahi yazılmamış olan sanatçının yaşam öyküsünü ortaya koyup, eserlerini bir araya getirerek Türk Resim Sanatı'nın bu unutulmuş sanatçısını tekrar hafızalara yerleştirmeye çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Halit Doral, Güzel Sanatlar Akademisi, Hikmet Onat, İbrahim Çallı, Namık İsmail, Kayseri Müzesi, Erciyes.

Abstract

Born in 1906 in Istanbul, after completing his secondary education Halit Doral attended the architectural division of Imperial Academy of Fine Arts (Sanayi-i Nefise Mektebi) in 1926. Soon after, he switched to his real passion of painting department of the same academy. In the early years of the Academy, he became an apprentice in the workshops of Hikmet Onat and İbrahim Çallı and then in 1927, he passed to Namık İsmail's workshop and continued his education there, along with his assistantship in the workshop. At the same time, he also continued his education in the Decorative Arts workshop of German Professor Weber. After his graduation, he enrolled to Archeology department of Istanbul University but because of his compulsory military service, he was not able to complete his further education. After he returned from the military service, he worked for a short period of time in Topkapı Museum and then appointed as the manager of Kayseri Museum. He continued his official duty and his paintings at the same time. Along his artistic career, he exhibited work of arts in various styles and influenced from the French impressionist painter Renoir and Spanish cubist painter Picasso. In his late years, he presented abstract forms. He attended many exhibitions and occasions such as İnkılap (1934), Galatasaray (1935), starting from 1939 Government Exhibitions, competition held by Yapı Kredi Bank in 1954, County Exhibitions held by TBMM in 1956, Ankara Painters Group Exhibition in 1969, and his first retrospective exhibition was held in 17 March 1970 in Gallery of Ankara Fine Arts. When he was working as the manager of Kayseri Museum, he opened a painting course in Halkevi in 1947. He was also established the Association of Kayseri Fine Arts in 1960. Immediately after retiring from the official position in Kayseri Museum in 1968, he passed away in 1976. In this study, we will try to analyze the works of this forgotten artist and give his biography along with his artistic style.

Keywords: Halit Doral, Fine Arts Academy, Hikmet Onat, İbrahim Çallı, Namık İsmail, Kayseri Museum, Erciyes Mountain.

Giriş

Türk Resim Sanatı'nda 1923 ile 1973 arasında elli yıllık bir zaman diliminde eserler vermiş ve özellikle Kayseri'de kültür-sanat hayatına önemli katkıları olan Halit Doral maalesef unutulmuş ressam ve kültür adamlarımız arasında yerini almıştır. Bu yüzden makalemizin başlığını Yaşar Kemal'in Cumhuriyet Gazetesi için yazdığı ve sonradan kitaplaştırdığı Anadolu izlenimlerini içeren gezi yazıları dizisi içinde Ağustos 1955 tarihli, Halit Doral'dan övgüyle söz ettiği "İnsanı Selçuk Devrine Götüren Şehir: Kayseri" başlıklı yazısında onu Erciyes'in ressamı olarak tanımlamasından (Yaşar Kemal 2009: 435) esinlenerek oluşturduk. Yaşar Kemal bu yazısında Kayseri'nin sembolü Erciyes'i "Erciyeş" olarak ifade etmekte ve onu adeta Halit Doral ile özdeşleştirmektedir (Resim 1). Halit Doral'ın neden bir Erciyes Resimleri sergisi açmadığını sorgulamaktadır.

"Erciyeş, elle yapılmış da oraya, Kayserinin tepesine öyle yerleştirilmiş gibi. Belki bu Selçuk havası Erciyeşten geliyor. Belki de Erciyeşi Selçuklular yapıp oraya Kayseri abidesi diye dikmişlerdir. Bir Selçuklu usta oturmuş Erciyeşin başına, yıllar yılı çekiciyle, keskileriyle Erciyeşi bir kayadan yontmuş, oraya götürüp şan olsun diye dikmiştir. Erciyeşin resmini Halit Doral yapar, türküsünü Talashılar, Hacırlılar çağırır. Halit Doral, Kayseri Müzesinin Müdürüdür. Akademiden çıkmış bir ressamdır. Yıllardan beri Kayseridedir. Yıllardan beri de hep Erciyeş resmi yapar. Türlü türlü... Erciyeşin tadı, tuzu Halit Doralın

resimlerindedir. Halit Doral, yıllar yılı o kadar çok Erciyeş resmi yapmıştır ki, kendisi de sayısını unutmuştur. Değerli bir ressam arkadaşım derdi ki, Halit Doral üstüne Erciyeş çizen, belki de bir daha gelmez. Şu Halit Doral, bir Erciyeş sergisi açsa da cümle âlem görse hünerini.” (Yaşar Kemal 2009: 435).

Bu makalemizde, şimdiye kadar bir biyografisi bile yazılmamış Halit Doral'ın hayattaki akrabalarının yardımıyla ulaştığımız bilgi, belge ve fotoğraflar sayesinde¹ sanatçının yaşam öyküsünü ortaya koyup, ön plana çıkan eserlerini inceleyerek bu değerli sanatçı ve kültür adamını yeniden tanıtmayı hedeflemekteyiz.

Halit Doral'ın Yaşam Öyküsü

Halit Doral, 1906 yılında İstanbul'da doğmuştur. Orta eğitimini tamamladıktan sonra 1921 yılında 15 yaşındayken Çemberlitaş'taki Serbest Resim Atölyesi'ne kayıt olmuştur (Doral 1970: 3). Sanatçı, Cumhuriyet'in ilanını takiben ülkemizdeki sanat eğitiminde yaşanan değişimlerin ilk tanıklarından olmuştur. 1926 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'nin Arkeoloji Müzesi'nin karşısındaki ilk faaliyete geçtiği binadan Fındıklı'daki eski Meclis-i Mebusan binasına (Cemile Sultan Sarayı) taşınmıştır. Bu yeni binada İnas Mektebi ile Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kız ve erkek öğrencileri bir arada öğrenim görmeye başlamışlar ve bu iki okulun birleşimiyle oluşan yeni kuruma 1928 yılında Güzel Sanatlar Akademisi ismi verilmiştir (Cezar 1973: 2). Halit Doral, tam da bu dönüşüm sürecinde 1926'da (Resim 2) okulun mimari bölümüne girmiştir. Fakat çocukluğundan beri resme karşı olan ilgisinden dolayı okulun resim bölümüne geçmiştir (Doral 1970: 3). Halit Doral'ın akademideki ilk hocası Hikmet Onat olmuştur. Ardından İbrahim Çallı Atölyesi'ne devam etmiştir. 1927 yılında akademinin müdürlüğüne atanan Namık İsmail'in yeni açılan atölyesinin ilk öğrencileri arasında yer almıştır. Namık İsmail Atölyesi'nin başlangıcından beri asistanlığını yapmıştır. Namık İsmail'in akademi müdürlüğüyle birlikte Dekoratif Sanatlar bölümü hocalığına getirilen Alman Profesör Weber'in (Cezar 1973: 22) atölyesine de üç yıl boyunca devam etmiştir (Doral 1970: 3). Halit Doral'ın akademiden mezuniyetinden sonra Bedri Rahmi Eyüboğlu onun akademideki zamanlarını ve sanatını Yeni Adam dergisinde “Genç Ressam Halit Doral” başlıklı makalesinde ele almıştır.

“Halit, Güzel Sanatlar Akademisi'nden azamî istifadeyi temin eden bir talebe olmuştur. Akademi atelyelerinde durup dinlenmeden çalışması ve yine akademi kütüphanesinin sadık bir müdavimi oluşu kafasının olgunluğuna çok yardım etmiştir. Orada çok sevdiği Renoir'ı tanımış ve orada yeni sanat ceryanlarının akışını sezmiştir. Halit'in ilk

¹ Bu makalenin hazırlanmasında desteklerinden ötürü Halit Doral'ın Manevi Kızı Sayın Şenay Doral Köksal ve Sayın Erdem Köksal'a teşekkürlerimi sunarım.

resimlerindeki safiyeti bir aralık Akademi bilgileri arasında boğulmaya yüz tutmuş, fakat son zamanlardaki resimlerinde bu safiyetin temiz ve sağlam bilgilerle çok büyük adımlar atmış olduğunu görüyoruz. Halit'in birçok resimlerinde plie etütlerine karşı güzel bir zaafi var. Bütün resimlerini süsleyen çok özlü ve içli kumaş bükümleri resimde tezyini kıymete verdiği ehemmiyeti gösteriyor. Halit'in resimlerinde birbirini yok eden tesirler yok. O Renoir'ı seviyor ve Renoir'ı en çok sevenlerden birisi olan Picasso'dan ders alıyor. Renoir'ı sevmek muazzam bir iştir. Sevsin, sevebildiği kadar. Yenileri sevdiği kadar eskilere de hürmet etmesini bilen Halit'ten çok iyi şeyler bekleyebiliriz." (Eyüboğlu 1935: 4).

Halit Doral, mezuniyetini takip eden süreçte aktif olarak sanat etkinliklerinde boy göstermiştir. Sanatçının, D grubunun 8 Ekim 1933 Pazar günü İstanbul Narmanlı Han'ın altındaki Mimoza Şapka Mağazası'nda açtıkları ilk resim sergisinin hatıra fotoğrafında (Resim 3) ve 19 Ocak 1934 tarihinde Beyoğlu Halkevi'nin üst kat salonlarında düzenlenen ikinci serginin hatıra fotoğrafında da (Resim 4) yer alması genç Halit Doral'ın İstanbul sanat çevresini içindekini yerini ve D grubu sanatçılarıyla yakın dostluğunu göstermesi bakımından önemlidir (Adil 1947: 24).

Halit Doral Avrupa'ya gönderilecek öğrenciler için 1934-1935'te açılan yarışmada birinciliği kazanmasına rağmen ödenek eksikliğinden dolayı gidememiştir. Bu duruma çok üzülen sanatçı, teselli için İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'ne devam etmiş, ancak araya giren askerliği sebebiyle üniversiteden ayrılmak zorunda kalmıştır (Doral 1970: 3).

Askerlik dönüşü kısa bir süre Topkapı Müzesi'nde çalışan Halit Doral, 26 Ocak 1939 ile 11 Ekim 1940 tarihleri arasında Kayseri Lisesi'nde resim öğretmenliği yapmıştır (Özmerdivenli 1997: 193). Ardından Kayseri Müzesi'ne müdür olarak atanan Halit Doral uzun yıllar boyunca bu görevini devam ettirmiştir. Kayseri Müzesi müdürlüğü görevi sırasında kentin kültür ve sanat hayatının canlanması için çalışmış, Kayseri ve çevresindeki tarihi eserlerin ortaya çıkarılmasına destek olmuştur. M. Zeki Oral, 1953 yılında keşfettiği Anadolu Selçuklu saraylarının Kayseri'deki örneği Kubadiye (Keykubadiye) Sarayı'nı Türk Tarih Kurumu'nun Belleten dergisinde ilk defa tanıttığı makalesinde Halit Doral'ın katkılarından övgüyle bahsetmiştir (Oral 1953, 512).

Halit Doral, Güzel Sanatlar Akademisi mezunu bir sanatçı ve entelektüel olarak, Anadolu Türk Sanatı ve Kayseri kent kültürüne katkılarını Kayseri Halkevi tarafından Mart 1938 ile Mart 1950 arasında, 12 yıl boyunca 85 sayı olarak çıkarılan Erciyes dergisinde (Şanal 2004: 57) ortaya koymuştur. Erciyes Dergisi, Kayseri'nin birçok bakımdan gizli kalmış taraflarını ele alarak okurlarına tanıtmış,

ülkemizin sayılı yazar ve şairlerinin yazılarına yer vererek dönemin Türkiye'sinde yayınlanan dergiler arasında önemli bir yer tutmuştur (Taşoluk 2007: 41). Sanatçı, derginin Ekim 1940 tarihli I. Cilt 16. sayısında Kayseri Lisesi Fransızca Öğretmeni Kemalettin Karamete (1908-1968) ile birlikte kaleme aldığı "Son zamanlarda İçerisinde Kıymetli Eşyalar Çıkmış Olan Kayseri'nin Eskişehir Mevkiinde Bulunan Mezar" başlıklı makalede bir arkeolog gibi özenle konuyu ele almıştır (Doral ve Karamete 1940: 495-498). Aynı derginin Ağustos 1942 tarihli 19. sayısında "Anadolu Türk Halıları" başlıklı makalesinde Anadolu Türk halılarının Türk Sanatı içerisindeki yerini ise bir sanat tarihçisi gibi titizlikle incelemiştir (Doral 1942: 10-14). 1956 yılında ise Bilgi dergisi için "Kayseri Müzesi" başlıklı makaleyi kaleme almıştır (Doral 1956: 29).

Halit Doral, 1947 yılında Kayseri Halkevi'nde kentteki ilk resim kursunu açmıştır (Doral 1970: 3). Bu kursta Kayseri halkına resim sanatını sevdirmiş ve yeni sanatçılar yetişmesini sağlamıştır. Bunlardan biri de ressam Özdemir Altan'dır. Sanatçı, orta öğrenimi sırasında 1947 ile 1949 yılları arasında Kayseri Halkevi'nde Halit Doral'ın açtığı resim kurslarına devam etmiştir. Özdemir Altan, Başak Katrancı Kasalı'ya doktora tezi için verdiği röportajda Halit Doral ile tanışıklığından ve onun sayesinde resim sanatına olan ilgisini anlatmıştır.

"Ortaokuldayken babam demir yolu memuru, Kayseri'deyiz, orada Halkevleri vardı o zaman, Halit Doral akademi mezunu, müze müdürü orada, resim kursları veriyor. Ben akademiye gitmeden evvel resime başlamış oldum. Akademiye gittiğim zaman bir akademi mezunu kadar resmim vardı. Sonra tabi daha da gelişti." (Katrancı Kasalı 2010: 335).

Ayrıca, Kayseri'de yayımlanan Filiz, Fikir ve Sanat Mecmuası Ekim 1958 tarihli ilk sayısının (Dirin 2009: 238) kapağına Halit Doral'ın Kayseri Kompozisyonu isimli tuval üzerine yağlıboya eserini siyah-beyaz olarak taşımıştır (Resim 5). Bütün bunlardan başka, sanatçı 1960 tarihli Kayseri Rehberi'ni hazırlamış ve kapağını tasarlamıştır. Bu kapakta Erciyes Dağı'nın altında büyük kırmızı puntolarla Kayseri yazısına, bunun altında üzerinde Kayseri'nin işaretli olduğu bir Türkiye haritasına, bunun da altına Huand Hatun Türbesi'ne, Kayseri Surları'na, ve kentteki Atatürk Heykeli'ne yer vermiştir. Kapakta sol alt köşede Halit Doral'ın imzası yer almaktadır (Resim 6).

Halit Doral, 1960 yılında ise Kayseri Güzel Sanatlar Derneği'ni kurmuştur. 1961-1962'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Paris'e gönderilmiştir. Paris merkez olmak

üzere Londra, Amsterdam ve Brüksel’de plastik sanatlar üzerine incelemeler yapmıştır. 1968 yılında Kayseri Müze Müdürlüğü görevinden emekliye ayrılıp sanat çalışmalarına devam etmiştir (Doral 1970: 3). Sanatçı 1976 yılında vefat etmiştir.

Halit Doral’ın Sanatı

Halit Doral’a göre sanatta insan, insanın yaratıcılığı ile beraber gelişim göstermektedir (Doral 1970: 4). Halit Doral’ın akademide okuduğu zamanlarda büyük bir Renoir hayranı olduğunu bize aktaran Bedri Rahmi Eyüboğlu sanatçının bu hayranlığı izlenimci tarzdaki erken dönem eserlerine de yansıttığının şahididir (Eyüboğlu 1935: 4). Halit Doral’ın izlenimci dönemine ait eserleri arasında ön plana çıkanlardan birisi de “Kalamış Peyzajı” isimli tuval üzerine yağlıboya tablosudur. Sanatçının İstanbul’da yaşadığı dönemde gerçekleştirdiği bu eserinde akademiden hocaları Hikmet Onat ve İbrahim Çallı’nın gerçekleştirdikleri Boğaz peyzajlarında kullandıkları Akademik İzlenimcilik’in etkileri görülür (Resim 7).

Halit Doral, izlenimci döneminden sonra Türk Resim Sanatı’ndaki kübist eğilimlere paralel olarak kübist tarzda eserler vermiştir. Bedri Rahmi Eyüboğlu da Doral’ın İspanyol Kübist ressam Picasso’dan esinlendiğini belirtmiştir (Eyüboğlu 1935: 4). Sanatçının “Maskeli Balo” adlı eseri kübist tarzdaki eserleri arasında ön plana çıkmaktadır (Resim 8). Halit Doral, Türk Resim Sanatı’nda çok önemli Nü resimlere imza atan Namık İsmail’in uzun yıllar öğrencisi olmuştur. Sanatçı, hocasından esinlenerek birçok Nü çalışması yapmıştır. Halit Doral’ın Nü’lerinde güçlü desen ve anatomi bilgisi ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, sanatçının bu eserlerinde model ile mekân ilişkilerinde sağladığı başarı bir Namık İsmail etkisi olarak göze çarpar (Resim 9). Halit Doral, sanat yaşamının tüm dönemlerinde portre ve natürmort çalışmaları yapmıştır. Bunlar arasında ön plana çıkanlar “Otoportre” (Resim 9) ve “Elmalı Natürmort” (Resim 10) adlı eserleridir.

Halit Doral ressamlık kariyerinin başından itibaren Türkiye’deki önemli sergi ve yarışmalara katılmıştır. 1934 yılında İnkılap ve 1935’te Galatasaray sergilerine iştirak etmiştir. 1939’dan itibaren ise Devlet Resim Sergileri’ne katılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Devlet Resim ve Heykel Sergisi kataloglarında 1980 yılına kadar sadece sanatçılar ve eserleri soyadı temel alınarak alfabetik sırayla verilirken, eserlerin teknik, ebat ve malzeme bilgisi verilmemiştir. Ayrıca, eserlerin görsellerine de bu kataloglarda yer verilmemiştir (İlgün 2010, 102). 15 Nisan-15 Mayıs 1950 tarihleri arasında Ankara Sergievi’nde düzenlenen ve Zeki

Faik İzer, İbrahim Çallı, Eşref Üren, Cevat Dereli ile Hikmet Onat'ın seçici kurulda bulunduğu XI. Devlet Resim Heykel Sergisi'nde Halit Doral'ın "İğde Ağaçlı Peyzaj" ve "Elmalı Natürmort" adlı eserleri sergilenmeye layık bulunmuştur (İlgün 2010: 109). Bunlardan "İğde Ağaçlı Peyzaj" Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi tarafından satın alınmıştır ve müzede sergilenmektedir (URL 1). Halit Doral, 15 Nisan-15 Mayıs 1952 tarihleri arasında Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Salonu'nda organize edilen XIII. Devlet Resim Heykel Sergisi'ne "Kayseri, Hisarcık'tan" adlı eseriyle katılmıştır (İlgün 2010, 136). XIV. Devlet Resim Heykel Sergisi, 15 Nisan-15 Mayıs 1953 tarihleri arasında yine Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Salonu'nda organize edilmiştir. Halit Doral bu sergiye "Kasımpatlar" adlı eseriyle katılmıştır (İlgün 2010, 145). XVII. Devlet Resim Heykel Sergisi için seçilen eserler 22 Nisan – 22 Mayıs tarihleri arasında önce Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Salonu'nda, ardından aynı yıl içinde Sivas ve Samsun'da sergilenmiştir. Halit Doral'ın "Kayseri Hunat Meydanı" adlı eseri bu sergi için seçilmiştir (İlgün 2010, 174).

1950'li yıllarda Türkiye'de resim sanatına olan katkılarıyla tanınan Yapı Kredi Bankası tarafından 1954 yılında, bankanın 10. kuruluş yıldönümünde, Türkiye'de sanat ortamını geliştirmek amacıyla "İş ve İstihsal" konulu geniş kapsamlı bir sanat yarışması düzenlenmesi kararlaştırılmıştır (Çetin ve Avcı 2014: 50). Bu yarışma, ilk kez devlet dışında sivil bir kurum tarafından düzenlenen sanat yarışması olarak sanat tarihimizde önemli bir yer edinmiştir (Gezen 2019: 218). Resim, afiş, müzik, senaryo, kültür ve folklor dallarında yarışmalar organize edilmiştir. Aynı tarihlerde İstanbul'da Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Derneği'nin (AICA) 5. yıllık kongresi de olacağından resim yarışmanın 1954 yılının Eylül ayında yapılması uygun görülmüş ve o sırada İstanbul'da bulunan Lionello Venturi, Herbert Read, Paul Fierens gibi yabancı sanat eleştirmenlerinden bu yarışmada jüri görevi yapmalarını istenmiştir. Resim alanında "İş ve İstihsal" konulu 200x300 cm. ölçülerinde ve yağlıboya tekniğinde yapılmış 38 eser yarışmıştır. Yarışmaya Cevat Dereli, Nazlı Ecevit, Refik Epikman, Eren Eyüboğlu, Hamit Görele, Zeki Faik İzer, Arif Kaptan, Salih Acar, Haşmet Akal, Şeref Akdik, Hakkı Anlı, Fahrettin Arkunlar, İbrahim Balaban, Ferruh Başağa, Nurullah Berk, Sabri Berkel, Şeref Bigalı, İlhami Demirci, Fethi Karakaş, Hasan Kavruk, Abdurrahman Öztoprak, İbrahim Safi, Cemal Tollu, Remzi Türemen, Eşref Üren gibi Türk Resim Sanatı'nın en gözde ressamlarının yanında Aliye Berger, Mehmet Yüçetürk, Özden Ergökçen (Akbaşoğlu), Antranik Kılıçcı, Kemal Yükselengil ve Halit Doral gibi ismi az bilinen ressamlar da

katılmıştır. Yarışmada Aliye Berger'in soyut "Güneş" adlı eseri birinci olurken Fethi Karakaş'ın eseri ikinci, Hakkı Anlı'nın eseri ise üçüncü olmuştur. Aliye Berger'in birinci olan eseri aynı zamanda Anadolu kübizminden soyut sanata geçişin ifadesidir. Yarışmada Halit Doral, Kemal Yükselengil ile sekizincilik ödülünü paylaşmıştır (Elvan 2005: 21). Yarışmayı Aliye Berger'in kazanması Türk Resim Sanatı'nda modern sanattan çağdaş sanata geçişin ilk ödüllendirilişidir (Tansuğ 1998: 87-88). Bu yarışma sonrasında akademinin 1950'lerin sanat ortamı içindeki yeri sorgulanmaya başlamıştır (Katrancı Kasalı 2010: 180). Halit Doral da bu soyut sanat akımının etkisi altında resimler yapacaktır. Halit Doral'a göre soyut sanat, sanatçının tabiatı ve insanı görülen tabiat ve insan olarak değil, tasavvur olunan, hayal edilen, rüyada görülen tabiat ve insan olarak tasvir etmesidir. Bu yüzden dönemin sanatı artık somut değil soyuttur. Duygusal değil akılcıdır (Doral 1970: 4). Sanatçının soyut eserleri özellikle 1955'ten sonra artmaya başlamıştır. Geç dönem resimlerde soyut anlatımı benimseyen sanatçının önemli eserleri arasında 1950 tarihli Göreme (Resim 11) ve 1957 tarihli Güneşli Şehir (Resim 12) isimli eserleri ön plana çıkmaktadır. Halit Doral'a göre, sanatçının kendi içgüdülerinden ilham alarak yarattıkları ve sanatına yansıttıkları onun kişiliğine dayanmaktadır. Ayrıca, sanatçının soyut resimlerinde ortak bir anlam aranmaması gerektiğini belirtmiştir. (Doral 1970: 5).

1955 yılında yeni açılan TBMM binası için her vilayeti temsil eden resimler alınması kararlaştırılmış ve bunun için "Vilayet Resimleri" adı altında bir yarışma düzenlenmiştir. Bu yarışma için aralarında Bedri Rahmi Eyüboğlu ve İbrahim Çallı'nın da bulunduğu yedi kişilik seçici bir jüri oluşturulmuştur. Başvuru yapan yüz altmış sanatçıdan aralarında Halit Doral'ın da bulunduğu yüz sanatçı seçilmiştir. Bu seçilen sanatçıların 1938-1943 yılları arasında gerçekleştirilen "Yurt Gezileri" projesinden ilham alınarak Anadolu'nun çeşitli illerine gönderilmesi sonucu ortaya çıkan toplam 208 eser 5 Mayıs 1956'da Ankara Sergievi'nde sergilenmek üzere bir araya getirilmiştir. Fakat siyasi çekişmeler yüzünden sergi kısa süre içinde iptal edilmiştir. Bu olay uzun süre basını meşgul etmiştir. (Dedeal 2005: 58; Keser 2006: 161-165). Bu serginin asıl olumlu etkisi, Halit Doral gibi birçok sanatçıyı harekete getirmesi ve çok belirgin bir ölçüde görülmesi bile, resim sanatımızda konu çeşitliliğinin, yöresel motif zenginliğinin güçlenmesine yardım etmiş olmasıdır (Erol 1981: 27).

Halit Doral, 1969 yılında Ankara Ressamları Karma Sergisi'ne katılmıştır (Resim 13). 17 Mart 1970'te Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde ilk retrospektif sergisini açmıştır (Doral 1970: 3). Vefatından önce katıldığı son sergi 1973 yılındaki Ankaralı Ressamlar 50. Yıl Toplu Sergisi olmuştur (Bek 2014: 358). Ve son olarak 21-31 Ağustos 2021 tarihleri arasında Bodrum Turgutreis D-Marin Sanat Galerisi'nde düzenlenen "Pandemide Sanat" başlıklı sergide sanatçının manevi kızı Şenay Köksal Doral'ın gayretleriyle oluşturulan "Ustalara Saygı" köşesinde Halit Doral'ın seçme eserlerine yer verilmiştir. Bu eserler arasında sanatçının otoportresi ve iki adet Nü çalışması ön plana çıkmaktadır (Resim 9).

Sonuç

Sanat hayatı boyunca çeşitli tarzlarda eserler veren Halit Doral aslında zamanın ruhuna uymuştur. Akademideki ilk yıllarından ömrünün sonuna kadar Türkiye'de gündemde olan akımlardan etkilenmiş, akademik izlenimcilikten soyut sanata kadar geniş bir yelpazede sanat eserleri üretmiştir. 1970 yılında ilk kez gerçekleştirilen Halit Doral Retrospektif Sergisi'nde yer alan eserlerinden sanatçının sanat hayatı boyunca geçirdiği değişimleri gözlemlemek mümkündür. Bu durumu en iyi şekilde sanatçının bu sergisinin kataloğunda yer alan kendi sözleri açıklamaktadır. "Yıllar yılı çalışmalarımın bir arada bulunduğu bu sergimdeki çeşitli sanat aşamaları, kübist, figürsüz, şekilsiz, alışılmamış eserler bir fantazyaya değil, sanattaki evrimin bir sonucudur." (Doral 1970: 5).

Makalemizin başında da sözünü ettiğimiz gibi Halit Doral yalnızca bir ressam değil, aynı zamanda Atatürk Türkiye'si'nin bizlere armağan ettiği entelektüel bir kültür adamıdır. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Güzel Sanatlar Akademisi'nde yetişen Halit Doral vatan sevgisiyle gittiği Kayseri'deki resim öğretmenliği ve müze müdürlüğü görevleri sırasında bölgedeki kültürel mirasın ortaya çıkarılmasında ve sanatsever bir toplum oluşturulmasında çok önemli bir rol oynamıştır. Günümüzde adı unutulmaya yüz tutmuş bu değerli sanatçı ve kültür adamımızın yeniden tanıtılması için yazdığımız bu makale bir başlangıçtır. Bundan sonraki yapılacak çalışmalar için örnek olmasını temenni ettiğimiz bu çalışmamızdan sonra Halit Doral'ın sanat ve kültür alanındaki henüz elimizde bulunmayan eserlerine ulaştığımızda bu değerli insan hakkında yazmaya devam edeceğiz.

Kaynaklar

- Anonim (2006), *D Grubu 1933-1951*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bek, Güler (2014), *1970-1980 Yılları Arasında Türkiye'de Kültürel ve Sanatsal Ortam*, İstanbul: SALT.
- Cezar, Mustafa (1973), *Devlet Güzel Sanatlar Akademisi 90. Yıl*, İstanbul: Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları.
- Çetin, Yusuf ve Mehmet Ali Avcı (2014), "Türkiye'de Cumhuriyet ile Birlikte Değişim - Dönüşüm Sürecinin Sanata Yansıması ve "İstihsal (Üretim)", "İmgenin Gücü" Resim Yarışmaları Üzerine Bir Değerlendirme", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 4 (24), s. 47-55.
- Çoker, Adnan (1977), *Nurullah Berk Toplu Sergisi*, İstanbul: Devlet Güzel Sanatlar Akademisi.
- Doral, Halit ve Kemalettin Karamete (1940), "Son zamanlarda İçerisinde Kıymetli Eşyalar Çıkmış Olan Kayseri'nin Eskişehir Mevkiinde Bulunan Mezar", *Erciyes*, 1 (16), 495-498.
- Doral, Halit (1942), "Anadolu Türk Halıları", *Erciyes*, 2 (19), s. 10-14.
- Doral, Halit (1956), "Kayseri Müzesi", *Bilgi*, 10 (115), s. 29.
- Doral, Halit (1970), *Halit Doral Kişisel Resim Sergisi Kataloğu*, Ankara: Devlet Güzel Sanatlar Akademisi.
- Dirin, İlyas (2009), "Kültür, Sanat, Edebiyat, Tiyatro, Musiki ve Folklor Dergileri (1929-1990)", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 1 (1), s. 223-283.
- Dedeal, Hande (2005), *1945-1960 Yılları Arasında Türkiye'de Sanat Ortamı ve Yayın Hayatına Yansıması*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Elvan, Nihal (2005), "50'ler Dönüşüm Yıllarıdır", *Resim Tarihimizden: "İş ve İstihsal" 1954 Yapı Kredi Resim Yarışması*, ed. Nihal Elvan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 17-32.
- Erol, Turan (1981), "Sanatımızın Demokrat Parti Dönemi ve "Vilayet Resimleri" Olayı", *Milliyet Sanat*, 35 (1), s. 24-27.
- Eyüboğlu, Bedri Rahmi (1935), "Genç Ressam Halit Doral", *Yeni Adam Dergisi*, 2 (57), s. 4-5.
- Gezen, Salih (2019), *1950-1970 Sanat Ortamında "İş ve İstihsal Sergisi"*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk İslam Sanatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

- Keser, Nimet (2006), *Tek Parti Döneminde Türk Resim Sanatının İdeolojik Üretimi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Güzel Sanatlar Eğitimi Programı Doktora Tezi.
- Katrancı Kasalı, Başak (2010), *Çok Partili Dönemde Kültür Politikaları ve Sanata Yansımaları (1946-1960)*, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk İslam Sanatı Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Oral, Zeki M. (1953), "Kayseri'de Kubadiye Sarayları", *Belleten*, 17 (68), s. 501-517.
- Özmerdivenli, Yusuf (1997), *Kayseri Lisesi 100.yıl Şeref Belgeseli*, Kayseri: Kayseri Lisesi Kültür-Edebiyat Kolu Yayını.
- Özkan, Özgür (2012), *Çağdaş Türk Resminde Soyut ve Soyutlama Yaklaşımları Bağlamında Yapı ve İçerik Sorunları*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Tezi.
- Şanal, Mustafa (2004), "Türk Kültür Tarihi İçerisinde Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950)", *Milli Eğitim Dergisi*, Kış 2004, s. 37-60.
- Taşoluk, Berna (2007), "Kayseri Halkevi ve Erciyes Dergisi'nin Halkbilimi Açısından Değerlendirilmesi", Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Texi.
- Yaşar Kemal (2009), "İnsanı Selçuk Devrine Götüren Şehir: Kayseri", *Bu Diyar Baştan Başa*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 434-444.

İnternet Kaynakları

URL 1: <https://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2580/halit-doral-1906-1976>
(e. t. 14.10.2021).

Resimler

Resim 1: Yaşar Kemal'in Erciyes'in Ressamı olarak tanımladığı Halit Doral'ın kendi üretimi bir Erciyes Resmi ile olan fotoğrafı (Şenay Doral Köksal).

Resim 2: Halit Doral'ın Akademi Yıllarından (Şenay Doral Köksal).

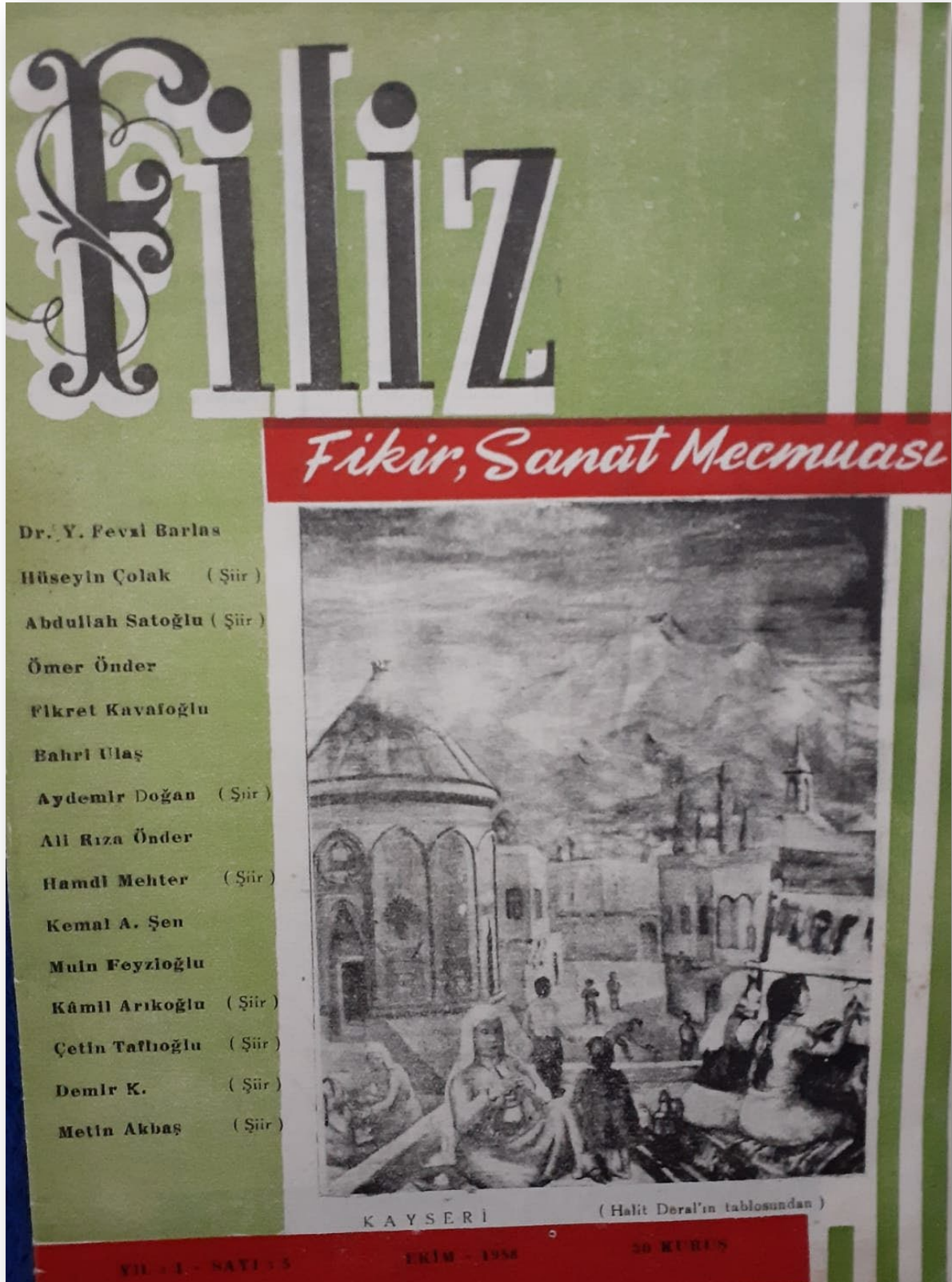

Resim 3: D Grubunun İlk Sergisinden (8 Ekim 1933). Arka Sıra Soldan Sağa: Halit Doral, Müeyyet Adnan (Cenap Şahabettin'in oğlu, Edip Onat (Hikmet Onat'ın oğlu, Mimar) Ön Sıra Soldan Sağa: Salih Urallı, Cemal Tollu, Zühtü Müridoğlu, Galip Arcan (Aktör), Cemal Nadir, Dr. Fahri Celal Göktulga (Ruh Hastalıkları Hastanesi Müdürü), Abidin Dino (Anonim 2006: 15'ten aktaran Özkan 2012: 12).

Resim 4: D Grubunun İkinci Sergisinden (27 Aralık 1934) Beyoğlu Halkevi, Soldan Dördüncü Halit Doral, Bedia Bara, Madam Solange, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Hakkı Anlı (Adil 1947: 24).

Resim 5: Halit Doral'ın 1953 tarihli Kayseri Kompozisyonu isimli eserinden oluşturulan *Filiz, Fikir, Sanat Mecmuası*'nın Ekim 1958 Kapağı (Şenay Doral Köksal).

Resim 6: Halit Doral'ın Tasarladığı 1960 tarihli Kayseri Rehberi'nin Kapağı
(Şenay Doral Köksal).

Resim 7: Halit Doral'ın erken dönem eserlerinden biri: Kalamış Peyzajı
(Şenay Doral Köksal).

Resim 8: Halit Doral'ın "Maskeli Balo" isimli Kübist dönemine ait bir resim
(Şenay Doral Köksal).

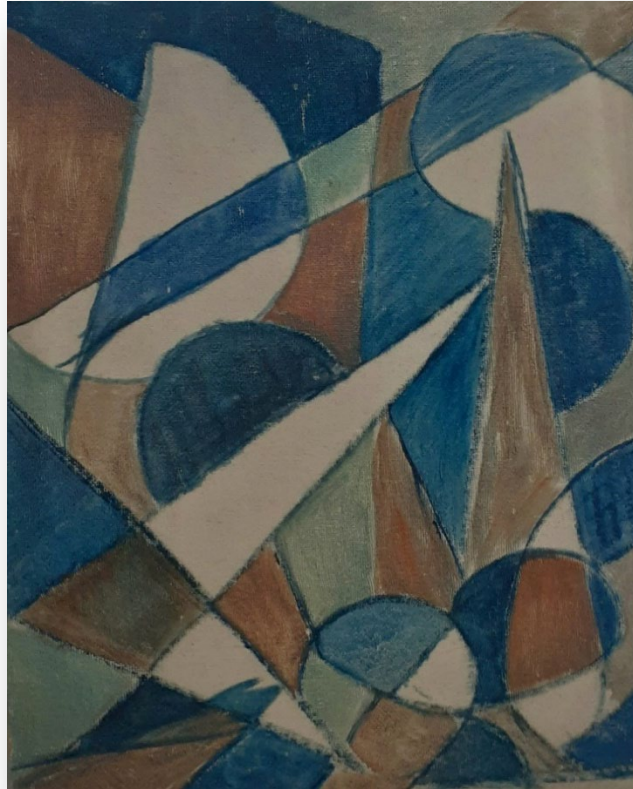

Resim 9: Halit Doral, Otoportre ve N  alıŐmaları (2021 tarihli ve Bodrum D- Marin Sanat Galerisi'nde düzenlenen "Pandemide Sanat" başlıklı sergideki "Ustalara Saygı" köŐesinden) (Şenay Doral Köksal).

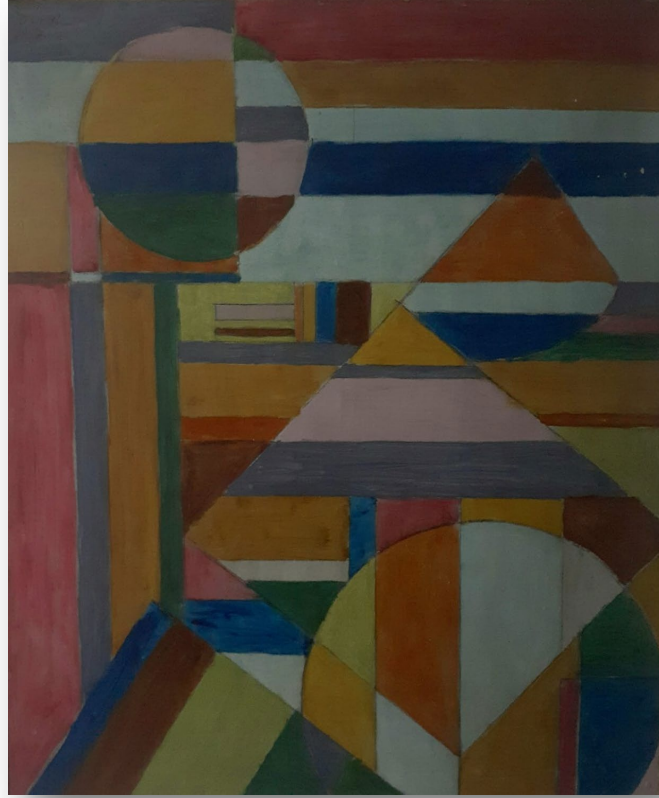

Resim 10: Halit Doral, Elmalı Natürmort, 1931 (Şenay Doral Köksal).

Resim 11: Halit Doral, Göreme, 1950 (Şenay Doral Köksal).

Resim 12: Halit Doral, Güneşli Şehir, 1957 (Şenay Doral Köksal).

Resim 13: Halit Doral (Ayakta, sağ başta) Ankaralı Ressamlar Sergisi'nde diğer katılımcı sanatçılar ile birlikte (Şenay Doral Köksal).